

RESULTATEN NESTKASTEN TORENVALKEN EN RANSUILEN IN DE FLEVOPOLDERS IN 1977 EN 1978

Inleiding

In tegenstelling tot eerdere verslagen heeft dit overzicht betrekking op twee jaren. Dit is gedaan om tijd te besparen en bovendien geeft het de mogelijkheid twee jaren die wat betreft resultaten aanzienlijk verschillen, met elkaar te vergelijken.

In 1977 werden in totaal 48 kasten gecontroleerd; twee kasten bleken te zijn omgevallen. In 1978 bedroeg het aantal gecontroleerde kasten nog maar 37. Zeven kasten bleken te zijn omgevallen en één in april verplaatste kast kon niet meer worden teruggevonden. Verder bleken er zes te zijn verdwenen. Langs de Muiderweg (bij Almere) zijn ze mogelijk ontvreemd, omdat het juist die kasten in deze serie zijn, die vanaf paden zichtbaar waren. Deze kasten zijn inmiddels vervangen.

Resultaten

De bezetting van de kasten in beide jaren is in Tabel I samengevat. In 1977 waren alle 48 kasten, op één na bezet door Torenvalken en Ransuilen. De onbezette kast stond overigens 100 meter af van een bezette kast die door anderen is geplaatst (kavel A 12). Onze kast is in 1978 uit dit kavel verwijderd.

Tabel I. Bezetting nestkasten in 1977 en 1978.

plaats	1977: A	B	C	1978: A	B	C
Hollandse Hout	23	23	-	19	10	-
Muiderweg	10	10	-	6	4	1
Sectie PZ	9	9	-	9	8	-
Overige kasten	6	2	3	3	1	-

Legenda: A= aantal aanwezige kasten; B= aantal kasten door Torenvalk bezet; C= aantal kasten door Ransuil bezet.

N.B. Hollandse Hout is inclusief de kasten aan de andere zijde van de Knardijk.

Het bezettingspercentage is sinds 1974 nog niet zo hoog geweest, hoewel in 1976 95% werd bereikt. 1978 laat een totaal ander beeld zien: het aantal kasten dat door Torenvalken was bezet was de helft minder (53% van 1977). Het is niet waarschijnlijk dat het kleinere aantal kasten hierop veel invloed heeft gehad, omdat er nog veel onbezette kasten waren. M.a.w.: met hetzelfde aantal kasten als in 1977 waren waarschijnlijk niet meer valken tot broeden gekomen.

Het bezettingspercentage (zonder "overige kasten" Tabel I) van 65 is dan ook geflatteerd. Dit algemene beeld heeft vooral betrekking op Hollandse Hout.

In 1977 maakten drie paar Ransuilen van de kasten gebruik en brachten er resp. 3, 5 en 6 jongen in groot. Dit is een mooi resultaat; gemiddeld 4,7 jong per broedsel. Rond Amsterdam bedroeg het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen 2,5 (in de succesvolle broedsels; Buker 1978). Broedsels van 5 jongen komen bij Ransuilen niet zo veel voor; broedsels van 6 jongen zelden.

In 1978 broedde er slechts één Ransuilpaar in de kasten en wel langs de Muiderweg, waar de soort nog niet eerder werd aangetroffen. Dit paar bracht geen enkel jong groot: 1 ei bleek onbevruucht en het ene jong stierf na ongeveer twee weken.

We keren weer terug tot de bespreking van de resultaten van de Torenavalk. De gemiddelde legselgrootte bedroeg in 1977 5,6 (43 legsels). In de Hollandse Hout werden gemiddeld iets meer eieren gelegd dan langs de Muiderweg en in sectie PZ: resp. 5,9 (25), 5,0 (10) en 5,3 (8). In 1978 was de gemiddelde legselgrootte 4,6 (14 legsels), dus gemiddeld 1 ei minder dan in het voorgaande jaar. Voor de Hollandse Hout is dit verschil zelfs 1,6 ei (gemiddelde legselgrootte 4,3 (10) en 5,3 (4) in de Hollandse Hout en langs de Muiderweg; van sectie PZ geen gegevens).

De aantallen mislukte broedsels en het aantal uitgevlogen jongen is samengevat in Tabel 2.

Tabel 2. Aantal mislukte broedsels en totaal en gemiddeld aantal uitgevlogen jongen van de Torenavalk in 1977 en 1978.

plaats	aantal mislukte broedsels		totaal en gemiddeld aantal uitgevlogen jongen 1)			
	1977	1978	1977		1978	
Hollandse Hout	-	3	130	5.2	31	3.9
Muiderweg	-	-	35	3.5	16	4.0
Sectie PZ	1	3	33	4.1	12	2.4

N.B. Hollandse Hout is inclusief kasten langs de Larderweg en andere zijde Knardijk; 1) zonder mislukte broedsels.

In totaal vlogen in 1977 198 jongen uit. De resultaten waren in de Hollandse Hout beter dan in de beide andere terreinen, hetgeen gedeeltelijk op rekening komt van het verschil in legselgrootte.

In 1977 was er slechts één van de 44 legsels (2,3%) niet succesvol: het betrof een 5-legsel waarvan de eieren vermoedelijk niet bevrucht waren. Dit lage percentage mislukte broedsels werd ook in de drie voorafgaande jaren gevonden (zie vorige verslag in de Korhaan 11 (3): 49-52, 1977). In 1978 was het percentage mislukkingen aanzienlijk hoger: 26%; het betreft in totaal 6 gevallen (Tabel 2). Een één-legsel is hierbij niet gerekend en ook niet in tabel 1 en 2 opgenomen. De broedsels werden in de volgende stadia verlaten: tijdens de leg (1 maal), tijdens de bebroeding (3 maal) en enkele dagen na het uitkomen van de jongen (2 maal). Tot nu toe werden in geen enkel jaar in onze kasten zoveel mislukkingen vastgesteld, terwijl het doodgaan van alle jongen in een broedsel ook niet eerder werd waargenomen.

Het gemiddeld aantal uitgevlogen jongen bedroeg 3,5, waarbij vooral de de kasten in sectie PZ slechte resultaten boekten: gemiddeld + 1,5 jong minder dan in beide andere terreinen (Tabel 2). In vergelijking met voorafgaande jaren waren de resultaten in 1978 slecht (Tabel 3).

Tabel 3. Gemiddeld aantal uitgevlogen jongen 1974-1978 (incl. mislukte broedsels)

	1974	1975	1976	1977	1978
Hollandse Hout	4,7	4,3	4,9	5,2	2,8
Muiderweg	4,6	2,8	4,8	3,5	(4,0)
Sectie PZ	-	(2,5)	4,0	3,7	1,5

(....) gemiddelde op minder dan 5 broedsels gebaseerd

Tabel 4. Geboortedata per decade ^{*}). Ieder getal geeft het broedsel aan waarvan de jongen in de betreffende decade werden geboren.

plaats	jaar	april III	mei I	II	III	juni I	II	III
Hollandse Hout	1977	2	12	6	4	1	-	-
Muiderweg	"	-	4	4	-	-	1	-
Sectie PZ	"	1	7	-	-	-	-	-
Hollandse Hout	1978	-	-	-	2	5	-	2
Muiderweg	"	-	-	-	2	2	-	-
Sectie PZ	"	-	-	1	3	2	-	-

^{*}) april III= 21-30 april; mei I= 1-10 mei enz.

Het broedseizoen van 1978 viel voor de Torenvalk gemiddeld bijna 4 weken (Holl.Hout, Sectie PZ) en 2 weken (Muiderweg) later dan in 1977 (Tabel 4). Ditmaal zijn voor dit doel niet de gemiddelde eerste eidatum berekend, maar geboortedata van de jongen van ieder broedsel. De periode tussen de eerste eidatum en het uitkomen van de jongen bedraagt ongeveer 35 dagen. Vergelijking met voorgaande jaren leert ons dat in 1977 de Torenvalken een erg vroeg broedseizoen hadden, zelfs nog iets eerder dan in 1976. De eerste eieren moeten er in 1977 al in eind maart zijn gelegd. 1978 was daarentegen een extreem "laat" broedseizoen.

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk dat de broedseizoenen 1977 en 1978 voor de Torenvalk nogal verschilden. Allereerst de bezetting: in 1977 alle kasten bezet, in 1978 nogal wat onbezette kasten. Men zal zich afvragen waar al de valken die er na het gunstige broedseizoen van 1977 waren, zijn gebleven. Waarschijnlijk zijn er in winter en voorjaar van 1978 nogal wat doodgegaan. Dit blijkt uit het feit dat er in deze periode 13 terugmeldingen werden ontvangen van dood gevonden (geringde) Torenvalken, terwijl dat er in dezelfde periode voorafgaand aan het broedseizoen van 1977 slechts 3 waren. Verder is er een aanwijzing dat een paartje wel in het terrein aanwezig was, maar niet tot broeden is gekomen. Op 14 mei vloog bij controle van kast 61 (Hollandse Hout) één Torenvalk weg, maar de kast was leeg; 14 juni een paartje op de kast, maar de kast bleek leeg. Wel lagen er enkele braakballen met uitsluitend resten van insecten in de kast.

Verder zien we in 1977 een vroeg begin van de leg, grote legsels, en bedroeg het gemiddeld aantal uitgevlogen jongen ruim 5; in 1978 begonnen de valken daarentegen laat met de leg, werden er minder eieren gelegd en vlogen er minder jongen uit. De resultaten bij de Ransuil lopen parallel met die van de Torenvalk: 1977 goede en 1978 slechte (=geen) resultaten.

De oorzaak voor deze slechte resultaten is waarschijnlijk o.a. de voedselsituatie in het voorjaar (en winter) van 1978. De Veldmuis vormt zowel voor de valken als de Ransuil een belangrijke voedselbron. Over de jaren 1974-'78 bedroeg de (geschatte relatieve) dichtheid van de Veldmuis in Flevoland resp. 8,1,3,2-3,1 (8-delige schaal; Schipper 1978 en mondel.med.).

In 1974 was de stand dus erg hoog, in 1975 en 1978 erg laag. De slechte resultaten zijn voor een deel te wijten aan een gebrek aan voedsel in de vorm van Veldmuizen. Dit blijkt ook uit de prooien en prooiresten die in de kasten werden gevonden. In 1978 werd slechts in één kast een Veldmuis aangetroffen (vgl. 1977:7), terwijl in 10 kasten resten van vogels werden gevonden (1977:3).

In 1977 waren dit fazantepulli en spreeuwen, maar in 1978 waren er ook nogal wat kleine zangvogels bij: Rietgorzen, en soorten als Gele Kwikstaart, Tapuit, Fitis, Kleine Karekiet (?), Blauwborst (!). Het is een bekend verschijnsel dat bij een gebrek aan muizen meer vogels worden gegeten, vooral in de loop van het voorjaar als er veel jonge vogels zijn.

Het broedseizoen van 1978 vertoont overeenkomst met 1975 (ook weinig Veldmuizen!), maar in 1975 kwamen er meer jongen groot. In 1979 wordt het onderzoek voortgezet. In de komende winter moeten er nogal wat reparaties aan de kasten worden verricht, terwijl wordt overwogen om de kasten uit sectie PZ te verplaatsen naar Almere. Dit vergemakkelijkt de controles en geeft betere vergelijkbare resultaten met de Hollandse Hout.

Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om Joop Buker, Bob van Poelgeest en Marian Verdonk te bedanken voor hun hulp bij de controle van de nestkasten.

Geraadpleegde literatuur

Buker, J.B. 1978. Nestkasten en kunstnesten voor roofvogels en uilen in en om Amsterdam in 1977.

Mededelingenblad KNNV-VWG Amsterdam 16 (1): 22-25.

Schipper, W. 1978. A comparison of breeding ecology in three European harriers (Circus). In: An ecological comparison of European harriers (Circus). Proefschrift Vrije Universiteit, Amsterdam.

E.R. Osieck

